

ANNIE SANDERS

een

boodschap

voor

NANDA

Een boodschap voor Nanda

door

Annie Sanders

J. N. VOORHOEVE - DEN HAAG

Morgen op de boerderij

't Was nog vroeg in de morgen, nog haast nacht eigenlijk. Op de kleine boerderij „t Reutink” werd echter al bijtijds een begin gemaakt met de nieuwe dag. Vier uur was het. De klok in de keuken had dat zo pas met een paar dreunende slagen verteld.

Nanda Groenemeer was al even tevoren uit haar slaap opgeschrikt. Dat ging haar elke morgen zo. Als de huisgenoten opstonden, dan was zij ook haast altijd wakker. Uit de keuken, die meteen huiskamer was, klonken de stemmen van haar ouders, die op gedempte toon met elkaar praatten. Ze waren blijkbaar al op, want ze hoorde het langzaam-sloffende geluid van moeders pantoffels over de mat.

Ze boog zich over de rand van haar ledikant, pakte 't glas water dat op een stoel naast haar bed stond en dronk het in een paar teugen leeg. Op 't zelfde ogenblik hoorde ze de keukendeur opengaan.

„Nou gaat moe naar 't zijkamertje!” dacht ze.

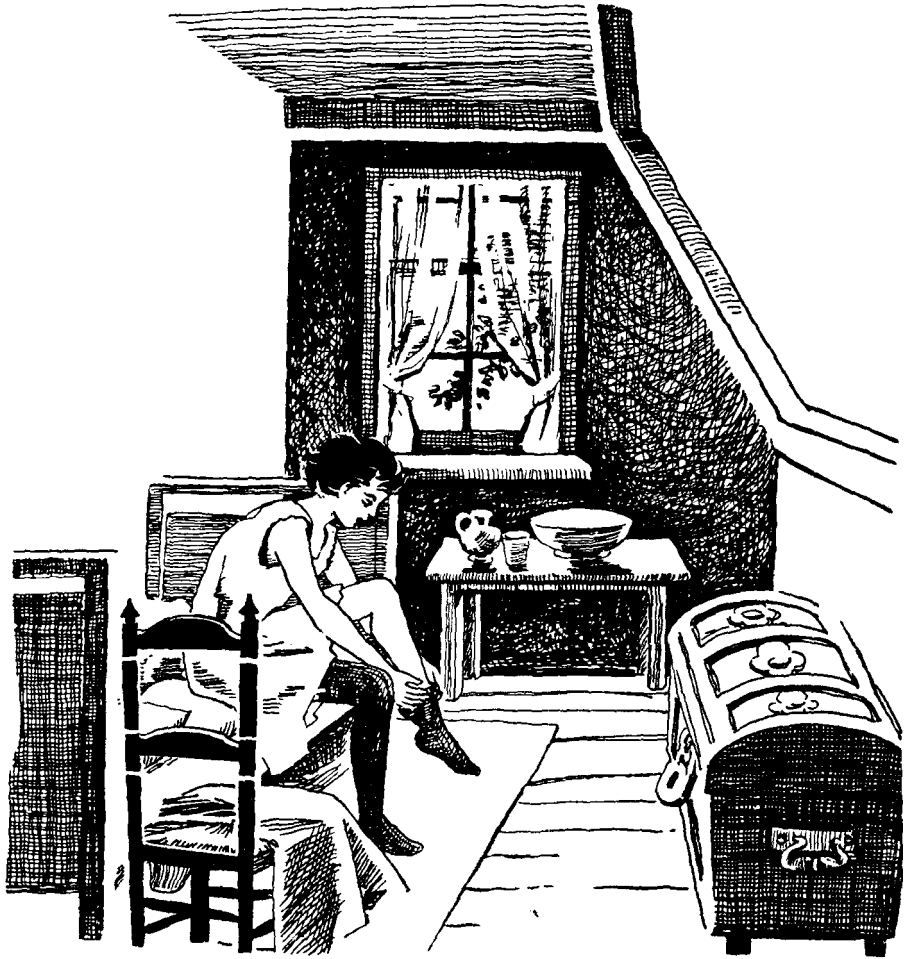
Er klapte een andere deur. Direct daarop klonk de schelle, bevelende stem van de boerin.

„Jo! Jo! Opstaan hoor!”

En na een korte stilte nog eens, wat kribbig van ongeduld:

„Jo! Jo dan toch! Kom je d'r uit? Of moet ik je vader sturen?”

Nanda hoorde duidelijk het kraken van het ledikant, waarin haar twee jaar oudere zuster sliep. Jo was dus ook op. Met

Nanda begon zich op haar gemak aan te kleden.

een zucht van tevredenheid, omdat 't voor háár nog geen tijd was, keerde ze zich naar de muur en sliep dadelijk weer in. Om half zes werd ze opnieuw wakker. 't Was nu veel drukker op en om de hoeve. Van heel ver af, uit het weiland achter de boerderij, kwamen allerlei geluiden, die bij 't boerenbedrijf hoorden. 't Gerammel met melkemers en 't rumoerig verzetten ervan, 't gestamp van paardehoeven, 't geloei van een enkele koe die nog gemolken moest worden en blijkbaar lastig was. En wat later, toen ook dié haar beurt had gehad, het àl dichterbij-komend stemgeroes van de melkers die de emmers naar de deel sjouwden en de melk in de bussen overgoten. Nanda liet zich uit bed glijden en begon zich langzaam, op haar gemak, te wassen en aan te kleden. Ze nam altijd een bakje water mee naar de slaapkamer, al pruttelde Jo erover dat ze nog nooit zo'n onzin had bijgewoond en dat zij zich toch zeker net zo goed als ieder ander mens onder de pomp kon wassen.

Jo...!

Met een driftige beweging schokte Nanda haar smalle schouders. Jo was haar zuster, haar enige zuster nog wel, maar ze konden elkaar niet al te best verdragen. Nanda benijdde Jo, omdat die gezond en sterk was, terwijl zij een hoge rug had en haar ene been korter was dan het andere. De dorpsjeugd had haar de bijnaam van „manke Nanda” gegeven. Jammer genoeg waren er velen onder de ouderen, die, inplaats van hun kinderen hierover te beknorren en het schelden te verbieden, de bijnaam overnamen, al pasten ze er natuurlijk wel voor op dat de bewoners van „'t Reutink” dit van hèn niet hoorden.

Wat Jo betrof, die was op haar beurt weer jaloers op haar

jongere zusje, omdat deze — zo dacht zij er tenminste over — door de ouders werd voorgetrokken en verwend. Alleen het lichte werk was voor Nanda, het zware voor háár.

Ze vergat hierbij, dat Vader en Moeder zelf van de morgen tot de avond hard meewerkten en hoewel ze beiden al naar de vijftig liepen, toch altijd nog het àllerzwaarste werk voor hùn rekening namen, omdat ze 't hun dochters niet moeilijker wilden maken dan beslist nodig was. Vader en Moeder hielden van beide meisjes evenveel, al werd de jongste, om haar zwakke gezondheid, wat meer gespaard dan de oudste.

't Sloeg zes uur toen Nanda de keuken binnenstapte. De boerin was daar voor 't ogenblik alleen. Zij was druk bezig koffie en brood klaar te maken, want met eten werd altijd gewacht tot het melken gedaan was.

„Morgen moe!” groette Nanda, terwijl ze op een stoel bij 't raam ging zitten.

„Morgen kind!” groette moeder terug. „'k Ben blij dat je zo vroeg bent, dan kunnen we allemáál gelijk eten!”

Nanda gaf geen antwoord. Zwijgend zat ze ernaar te kijken hoe moeder het grote broodmes hanteerde, de dikke tarweboterhammen sneed en smeerde, er fikse plakken kaas en spek op deed en ze vervolgens in stapeltjes van zes op de tafel legde. Twee broden gingen op die manier ineens op. Naast ieder stapeltje stond een kom, die de boerin nu ging vullen met de geurige dampende koffie.

„Ziezo!” zei ze, toen ze ook daarmee klaar was. „Ga jij nou de anderen even roepen, Nanda!”

Het meisje liep naar de op een kier staande deur, die op de deel uitkwam.

„Eéé-tèèè!” riep ze schel.

Dat was genoeg, vond ze.

„Ja, we komen!” klonk dadelijk vaders zware stem terug.

„Kom volk, we moeten naar binnen!”

Ze kwamen. Vader eerst, dan Mijndert het knechtje, en ten slotte ook Jo.

Vrouw Groenemeer zat al op haar plaats aan een korte kant van de tafel. Een forse breedgeschouderde vrouw was ze, met een wat stroeve trek om de mond. Nanda leek op haar, dat kon je goed zien nu ze naast elkaar zaten. Alleen was bij de moeder, al telde ze nog geen vijftig jaar, het haar al helemaal grijs en 't gezicht vol diepe rimpels. Jo leek meer op haar vader, uiterlijk tenminste, want ze was lang niet zo gul en opgeruimd van aard als de boer.

Mijndert Klinkers, de zeventienjarige knecht, was al een jaar of drie op „'t Reutink.” Zijn ouders hadden het arm, want de vader was zonder werk. Toen Mijndert met z'n veertiende jaar van school gekomen was, had boer Groenemeer hem voor licht werk in dienst genomen. Niet dat hij nu bepaald een knecht nódig had, want hij was een man in de kracht van zijn leven, die met de hulp van vrouw en dochters het werk op de kleine hofstee gemakkelijk af kon. Maar hij was ook een man die meevoelde met een ander. Daarom had hij Klinkers en zijn vrouw aangeboden, hun jongen als knecht aan te nemen. Dan hoefden zij hem niet langer de kost te geven, en hij verdiende dan ook nog wat voor zijn ouders. Vader en moeder Klinkers waren blij geweest met die oplossing, en Mijndert zelf had er ook volstrekt geen bezwaar tegen gehad om boerenknechtje te worden. Zo was hij nu al bijna drie jaar op de boerderij, en 't beviel hem er best.

„Morgen kind, ik ben blij dat je zo vroeg bent.”

„We mogen wel vlug eten!” zei de boer, toen ze gebeden hadden.

„Waarom?” vroeg de boerin. Maar tegelijk gaf ze zelf het antwoord al.

„Och, dat is waar ook. De markt, daar dacht ik zo gauw niet aan. Ja, laten we dan maar opschieten. Tussen twee haakjes, Groenemeer, heb je al gehoord dat dat kind van Bolters weer ziek is?”

Haar man knikte

„Ja, dat weet ik. Bolters had 't me laatst al verteld, toen ik hem in 't dorp een keer trof. Maar 't was me alweer door 't hoofd gegaan ook. De man keek lang niet vrolijk, dat kan ik je verzekeren!”

„Nou, dat kan ik me best indenken!” merkte vrouw Groene-meer op. „Als 't een van onze meisjes was.... En als je dan zeker weet dat het nooit meer overgaat.... 't Is toch wel heel erg ook. Het kind is nog geen jaar ouder dan onze Nanda, en dan al t.b.c.!”

„Haar vader is er ook niet vrij van!” voegde de boer er nog aan toe.

Nanda had stil zitten luisteren. Gientje Bolters, over wie vader en moeder praatten, had vroeger naast haar op de dorps-school gezeten. Nanda had zich altijd heel weinig met haar bemoeid. Gientje was veel ziek en moest telkens de school verzuimen. Daardoor hadden ze ook niet veel gelegenheid gehad om met elkaar om te gaan.

Moeder had wel eens gezegd: „Ga dat kind toch eens opzoeken, dat zal ze wel leuk vinden!”

Een enkele maal had Nanda 't gedaan, maar ze had het alles-behalve prettig gevonden. 't Was stil bij Gientje thuis, broertjes of zusjes had ze niet. Bolters en zijn vrouw waren wel aardige mensen, maar 't was er zo saai, vond Nanda. Ze was altijd blij geweest als ze de weg naar hun eigen boerderij weer kon inslaan.

Toen ze van tafel waren opgestaan, ging de boerin varkens-voer koken. Vader en Mijndert knapten zich wat op, de bruine werd voor de wagen gespannen en toen ook dat in orde was

gebracht, stak de boer nog even zijn hoofd om 't hoekje van de keukendeur.

„Dag meiskes, dag vrouw, tot vanavond hoor!”

Nanda peinsde onder haar werk voortdurend over Gientje Bolters, die weer ziek was. Zou 't erg wezen? Zou ze er toch eens naar toe gaan vanmiddag? Och, waarvoor eigenlijk? Als ze nou nog een vriendin van Gientje was! Toch, als ze 't aan moeder vroeg, zou die haar wel aanraden om te gaan. Moeder was zo goedhartig, al toonde ze dat niet altijd. Ze was vaak kribbig en kortaf tegen de meisjes, maar ze hielden toch veel van haar want ze wisten dat moeder het goed met hen meende. Na een poosje kwam de boerin weer bij haar dochters in de keuken.

„'t Wordt warm vandaag!” zei ze. „k Zou me maar niet al te druk maken, Nanda, anders ben ik bang dat je vannacht geen oog dichtdoet!”

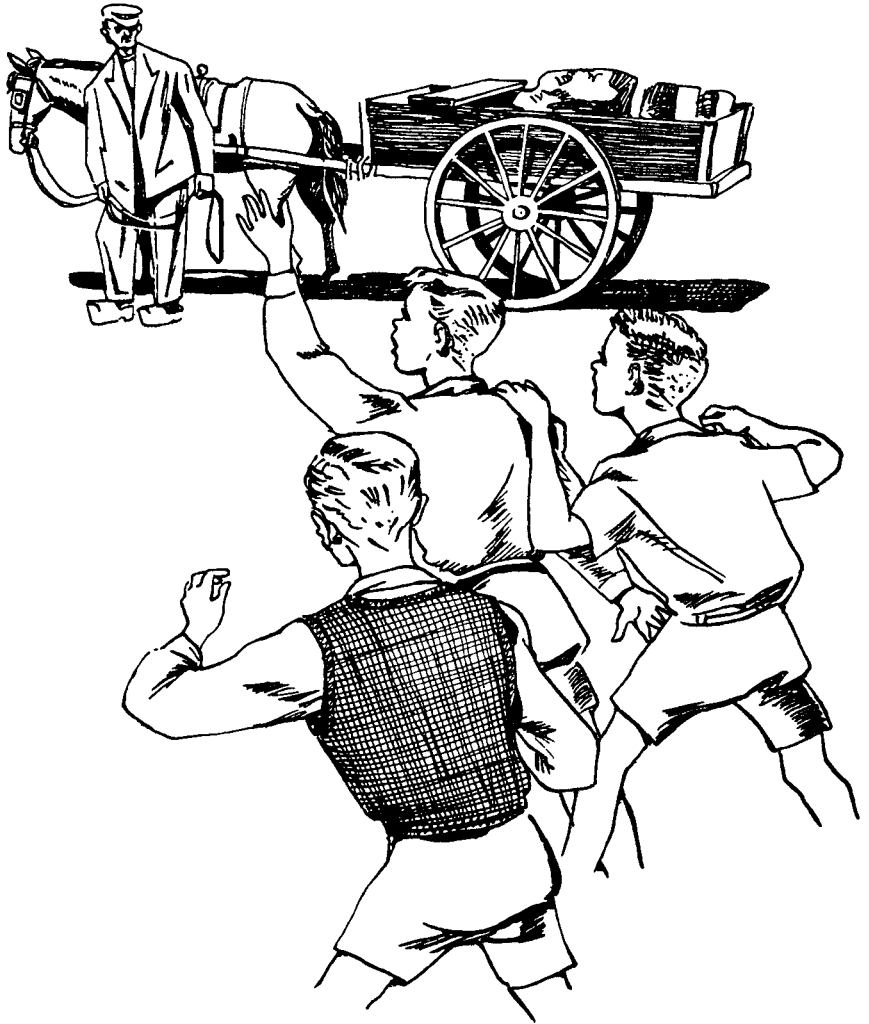
Jo trok achter de rug van haar moeder geërgerd de schouders op. Zie je wel, daar had je 't alweer! 't Was altijd Nanda, voor háár kwam 't er niet op aan.

„Nee moeder!” zei Nanda verstrooid. Haar gedachten waren nog bij Gientje Bolters. Ze zou er toch maar eens heengaan, straks na 't middageten.

Op ziekenbezoek

De boerin van „t Reutink” had het wel goed geraden, toen ze zei dat 't een warme dag zou worden. Het wèrd warm. Het werd zó warm, dat de mensen op straat onafgebroken met een zakdoek in de hand liepen, om zich het nat-bezwete gezicht af te vegen.

Hendrik-Jan Garvers, de oude lompenkoopman met zijn stijve been, sukkelde om een uur of vier puffend en blazend het dorp door, naast zijn stotende, rammelende kar en zijn mager afgetakeld paard. Hij was een klein verschrompeld mannetje, armoedig maar netjes in de kleren. Hij had wel betere dagen gekend dan die hij nu beleefde. Vroeger was hij knecht geweest bij de vrachtrijder, die dienst had op de naburige stad en de omliggende dorpen. Maar toen hij naar de mening van zijn baas te oud werd voor zijn werk, had deze hem kort en goed aan de dijk gezet en een jonge knecht genomen. Hendrik-Jan was toen met zijn vrouw, die al een jaar of wat krukkerig was, gaan inwonen bij zijn getrouwde dochter in de stad. Dat had echter niet lang geduurd, want op herhaald aandringen van de oude vrouw, die aan het drukke stadsleven niet wenen kon, waren ze teruggekeerd naar hun eigen dorpje, waar ze geboren en getogen waren. Hendrik-Jan was het rijden met paard en wagen nog niet verleerd, en daar geen enkele baas in 't dorp hem meer wilde hebben, had hij zich zelf geholpen. De vrachtrijder had toen juist een nieuw paard ge-

Hendrik Jan, mag ik op het paard passen?

kocht, en was al van plan de oude vos te laten slachten. Maar toen was Hendrik-Jan hem gaan opzoeken.

„Baas,” had hij gezegd, „als je van 't ouwe paard af wilt, kun je 't mij dan niet laten? Ik heb er jaar en dag mee gereden, 't beest kent mij zo goed als een kind z'n vader!”

De vrachtrijder had de oude man hartelijk uitgelachen.

„Kerel, jij bent toch wel goed wijs, hoop ik! Wat wou je met dat ouwe suffe beest beginnen, je hebt niet eens een wagen!”

Maar toen hij gezien had dat het zijn vroegere knecht werkelijk ernst was, had hij erbij gevoegd: „Nou vooruit, als je d'r zo op gesteld bent, neem hem dan maar mee. 't Is gewoon bespottelijk, maar jij moet 't weten: ik ben er af. Veel plezier met de hardloper!”

En voor een schappelijk prijsje was het paard zijn eigendom geworden. Het geld had zijn schoonzoon in de stad hem gegeven, die had een goede betrekking en kon het wel missen. Teruggeven hoefde niet, had hij gezegd. Van een boer in 't dorp had Hendrik-Jan voor enkele rijksdaalders een oude, afgedankte kar overgenomen, en toen was hij op eigen gelegenheid een handeltje begonnen in lompen en oud roest, waarvan hij met zijn ziekelijke, half kindse vrouw een sober bestaan leidde. Natuurlijk hadden zijn getrouwde kinderen evengoed voor hem kunnen zorgen, maar dat wou hij liever niet, nu hij weer op zich zelf woonde. En al was 't geen overdaad, honger leden ze toch niet. Dat was het voornaamste.

't Was overigens een eigenaardig manneke, „'n ouwe grappenmaker” zoals de mensen zeiden. Altijd was hij even vrolijk en opgeruimd en voor ieder had hij een vriendelijk woord. Als hij 's middags om twee uur met zijn wagen bij de huisjes tegenover de school moest zijn, dan stonden de jongens hem daar

al op te wachten, en dan was het, zodra ze hem zagen: „Hendrik-Jan, mag ik zolang op 't paard passen?”

's Morgens om een uur of tien, als de kar nog bijna leeg was, waren er altijd wel een paar kleuters die er om beurten eens even in mochten zitten. Als ze het paard maar niet sloegen, want dan mocht het niet weer. Met een dier moet je geduld hebben, daar had Hendrik-Jan zich altijd streng aan gehouden en dat verlangde hij ook van een ander. „De rechtvaardige kent het leven van zijn beest,” zo staat het in de bijbel en dan hoort daar ook bij dat je een dier niet s^laat, als het eens niet dadelijk verkiest te gaan waar je het hebben wilt.

De oude Vos had het trouwens niet nodig ook, dat je hem sloeg. Als zijn baas maar even met de zweep door de lucht klapte, dan was dat meer dan voldoende om hem duidelijk te maken dat hij er een stapje moest opleggen. Buitengewoon hardlopen deed hij nooit, daar was hij te oud voor geworden. Vroeger, toen hij nog het paard van de vrachtrijder was, ja, toen kon hij nog wel draven. Toen ging het soms zo hard, dat Hendrik-Jan, als hij bij veel sneeuw of op een moeilijk begaanbare weg naast de wagen liep, omdat het beest dan aan de vracht alleen al genoeg te trekken had, hem met zijn stijve been onmogelijk bijhouden kon. Nú ging dat best, want het paard was net zo stram geworden als zijn baas. En nu Hendrik-Jan geen knecht meer was en zodoende zijn tijd van beginnen en ophouden iedere dag zelf bepaalde, nu was dat hardlopen ook nergens meer voor nodig.

Zo sukkelden ze ook nu, op deze warme zomernamiddag, samen het dorp door. Af en toe stond de oude man even stil, om zich met zijn rode zakdoek het zweet van het voorhoofd

te wissen. Dan hield ook het paard zijn stap in, keek met zijn goedige ogen de baas eens vragend aan, en wanneer deze hem met een bemoedigend „vooruit maar weer, ouwe hardloper” op de bezwete rug klopte, dan sjokte hij weer gelaten verder, alsof hij zeggen wilde: „Nou, toe dan maar. D'r is tóch niks aan te doen!”

Totdat ze, achter de grote kerk om, in een smal weggetje kwamen, waar een hele rij arbeidershuisjes gebouwd was. Hier hadden de mensen bijna nooit lompen, want omdat zij het geen van allen breed hadden, bewaarden ze alles wat maar met mogelijkheid bewaard kan worden, om er zo mogelijk nog wat van te maken. Toch liet Hendrik-Jan voor één van die huisjes stilhouden.

„Ho Vos, sta nou maar een poosje, je hebt de rust wel verdiend. Hola, staan zeg ik!”

Want het dier was nog een eindje doorgesjokt. Maar nu bleef het staan. De oude man legde zijn zweep in de kar, maakte het paard los van de wagen en bracht het naar de kant van de weg, waar het zich te goed kon doen aan het malse gras, dat daar groeide. Zelf ging hij weer naar het huisje, lichte rammelend de klink van de voordeur op en stapte naar binnen. Men had hem zeker al horen komen, want op 't zelfde ogenblik ging de kamerdeur open en een vrouw kwam in 't portaaltje. „O, 't is Hendrik-Jan!” riep ze de kamer in.

En tot de lompenkoopman vervolgde ze: „Ik dacht dat m'n man daar was, die is om een uur of drie het dorp al ingegaan. Je bent hem zeker niet tegengekomen!”

„Goeiemiddag vrouw Bolters. 't Is warm vandaag, hè? Nee, je man is nog niet in de buurt, ik heb hem tenminste nergens gezien. En hoe gaat het vandaag met je dochter?”

„Op 't ogenblik schikt het wel, maar vanmorgen. . . . och och, wat had dat kind 't benauwd toen ze wakker werd!”

„Is de dokter al geweest?”

„Een half uur geleden zowat. Hij zei dat 't nog hetzelfde was als gisteren. Och, dat zegt hij alle dagen. En dan is het: „Maar moed houden, vrouw Bolters, misschien wordt alles nog goed!” Net of we 't niet zien, m'n man en ik, dat het kind met de dag meer achteruit gaat. . . . En ze verveelt zich zo, de hele dag in bed. Er komt nooit eens iemand. Moeder, zei ze laatst, de meisjes zijn me zeker allemaal vergeten. En dan weet ik niet hoe ik haar afleiden moet!”

Ze traden de kamer binnen, waar zich niet veel meer bevond dan een vierkante tafel, een paar stoelen met matten zitting en een kast. In de hoek naast het raam stond een rieten leunstoel, de vaste plaats van vader Bolters, en recht daartegenover een ledikant.

Hendrik-Jan stapte de kamer in op een manier waaruit duidelijk bleek dat hij geen vreemde was hier in huis. En dat was hij ook niet, want hij kwam er dikwijls. Hij was erg bevriend met Bolters en daardoor eèn welkome gast in diens woning. Nu liep hij regelrecht naar het ledikant, waarin een meisje van bijna dertien jaar lag. Ze zag bleek, en de donkere kringen onder haar ogen bewezen dat ze de laatste dagen en nachten weinig geslapen had.

De oude man stond stil voor 't bed.

„Zo Gientje, hoe is het kind?”

„Och, 't gaat wel!” zei ze moe. En als ze er nog aan toe had gevoegd wat ze op dat ogenblik dacht, dan had ze moeten zeggen: „Ik word tóch niet meer beter!”

Maar dat wou ze niet zeggen, om moeder. Die had er toch al

zo'n verdriet van, dat zij hier de hele dag zo hulpeloos liggen moest. Zelf had ze er al lang vrede mee, dat haar ziekte ongeneeslijk was. Vroeger had ze er wel eens stillletjes om gehuild, maar dat deed ze nu niet meer. O, 't was wel verdrietig om te sterven, ze was nog zo jong en haar ouders zouden haar zo missen, ze was hun enig kind. Maar ze wist immers waar ze heenging. En al moest ze dan scheiden van Vader en Moeder, éénmaal zagen ze elkaar terug. Een afscheid voorgoed zou 't niet wezen.

Vrouw Bolters had de theepot van 't lichtje genomen en begon in te schenken.

„Ook een bakje, Hendrik-Jan?”

„Nou mens, dat wil ik niet afslaan. Je kunt met die warmte wel aan 't drinken blijven, maar je krijgt er hoe langer hoe meer dorst van. Ik heb liever een kop thee!”

„Asjeblijft!” Ze zette een geurig bakje voor hem neer. Ze zat er anders altijd een beetje mee in, als ze de één of andere bezoeker een kopje thee aanbood. De aarzeling waarmee ze 't aannamen, soms ook het vriendelijk weigeren, „omdat ze d'r nou beslist geen trek in hadden. . . .” dat alles griefde haar veel dieper dan de mensen wel vermoedden. Och, ze wist het immers tóch wel, al zeiden ze 't haar niet. Ze durfden geen thee bij haar drinken, omdat haar man en Gientje t.b.c.-patiënten waren. En natuurlijk, ze kon zich de angst voor besmetting wel indenken. Maar zij was zo secuur. Ze zorgde er altijd voor dat ze elk hun eigen kopje hielden, en dat die kopjes apart gehouden en afzonderlijk gewassen werden.

Hendrik-Jan dronk langzaam en genoeglijk, met kleine teugjes. Gientjes kopje werd ook bijgevuld en moeder steunde

„Ik ben het, vrouw Bolters, Nanda van 't Reutink!”

haar bij 't drinken. Maar net had ze haar weer in de kussens, of daar rammelde de klink van de voordeur opnieuw.

„Dat zal vader wezen!” zei Gientje. „'t Is iemand op klompen!” Maar 't was wéér mis. Er werd bescheiden aan de kamerdeur getikt.

„Ja!” riep moeder, de theepot neerzettend. „Wie is daar?”

„Ik ben het, vrouw Bolters!” antwoordde een hoge meisjestem. „Nanda van 't Reutink!”

„Wel, heb ik van m'n leven. . . . Kom er gauw in!”

Vrouw Bolters had de kamerdeur al open en Nanda stapte op haar kousen binnen.

„Goeiemiddag samen!” groette ze op boerenmanier, terwijl ze een grote hengselmand op tafel zette. „Asjeblijft, vrouw Bolters, dat heeft moeder meegegeven. Ze dacht dat 't u wel te pas zou komen!”

„Nee maar, kijk nou toch eens aan, wat dat goeie mens er allemaal in gestopt heeft! 't Is beslist te erg! Nou, je moet je moeder maar vriendelijk bedanken hoor kind!”

Gientjes moeder was opgetogen, want de mand bevatte allerlei versterkende middelen, waarvoor zij geen geld had, omdat haar man van de dokter niet werken mocht. Zulke goeie mensen toch, daar op „'t Reutink,” om zó aan haar en haar zieke stumpers te denken!

Nanda was, terwijl vrouw Bolters de mand uitpakte, op een stoel bij de tafel gaan zitten. Ziezo, ze was waar ze wezen moest, maar wat zou ze nu zeggen? Wat deed ze hier eigenlijk? Ze kwam weinig onder de mensen, was altijd bang dat ze haar uitlachen zouden en ging daarom gewoonlijk niet verder dan haar eigen huis en erf. Van ziekenbezoeken had ze helemáál

geen verstand en daardoor kwam het dat ze op dit ogenblik met zich zelf niet goed raad wist en eigenlijk al haast spijt had van haar besluit om eens naar Gientje Bolters toe te gaan. 't Was de oude koopman, die haar over haar verlegenheid heen hielp.

„Nanda's moeder zal wel gedacht hebben: ik zal die mensen maar eens een beetje verwennen. Alle dagen gaat dat natuurlijk niet, dan zouden ze te veel verbeelding krijgen. Maar zo'n enkel keertje mag het wel. Wat zeg jij ervan, Nanda?”

Vrouw Bolters schudde kwasi-beledigd haar hoofd.

„Jij bent een rare!” zei ze.

Maar Nanda en Gientje moesten er allebei om lachen. Die Hendrik-Jan met z'n verbeelding! De Bolters waren nogal mensen om verbeelding te hebben!

„Zal 'k je nog een bakje inschenken, Hendrik-Jan?” vroeg Gientjes moeder.

„Welja, ga je gang maar. Haast heb ik niet meer, de kar is toch zowat vol en 'k wou nog even op je man wachten!”

„Jij ook een kopje, Nanda?”

„Asjeblieft, vrouw Bolters!”

Nanda had, toen ze al van verre de lompenkar voor Bolters' woning zag staan, een zucht van verlichting geslaakt. Ze zou dus niet met vrouw Bolters en Gientje alleen zijn. Hendrik-Jan had er wel slag van om er nog een beetje vrolijkheid in te brengen. Als hij nu meteen was weggegaan, dan zou ze gedaan hebben of ze alleen maar de mand kwam brengen uit naam van haar moeder, en had ze ook afscheid kunnen nemen. Nu de oude man nog geen aanstalten maakte om op te staan, bleef zij ook maar zitten en dronk het kopje leeg, dat moeder Bolters voor haar had neergezet.

Deze was ondertussen naar het ledikant gegaan en had Gientje op haar verzoek rechtop gezet, met de kussens hoog in haar rug.

„Zit je zo goed m'n kind?”

„Ja moe!”

„Wil jij misschien bij 't bed zitten, Nanda? Dan kunnen jullie samen wat praten, hè?”

Nanda knikte, stond langzaam op. Ze was eigenlijk veel liever bij tafel gebleven, maar ze kwam voor Gientje en dus moest ze ook bij haar zitten. Terwijl de grote mensen over koetjes en kalfjes praatten, schoof ze treuzelend op de stoel naast het ledikant.

„Hoe lang lig je nou al?” vroeg ze, om maar wat te zeggen.

„Drie weken, maar ik ben eigenlijk altijd ziek!”

„Zou 't lang duren voordat je weer beter bent?”

„Ik word niet meer beter!”

Gientje zei het zo rustig en eenvoudig, alsof ze er niets droevigs in zag.

Half verschrikt, half medelijdend keek Nanda haar aan.

„Heeft de dokter dat gezegd, Gien?”

„Nee, niet tegen mij, misschien wel tegen Vader en Moeder. Maar och, Nanda, ik kan het wel aan hem merken. Soms schudt hij aldoor met zijn hoofd en dan kijkt hij zo. . . . Ja, ik weet niet hoe ik het zeggen moet. . . . Maar ik word toch niet meer beter!” herhaalde ze nog eens.

„Vind je 't erg naar?”

„Eerst wel, maar nou niet meer!”

„Wil je dan niet graag bij je moeder blijven?”

„Jawel!” klonk het zacht terug. „Maar als ik niet beter word, dan ga ik naar de hemel, en daar komen Vader en Moeder

ook. Ik moet alleen maar een póósje van ze weg, later zijn we toch weer samen!”

Nanda wist niet goed wat ze daarop zeggen moest. Zij had op school en op de catechisatie natuurlijk wel gehoord van God en van de Here Jezus, en ook dat wie in Hem geloven, zalig worden, dus later bij Hem zullen zijn. Thuis werd altijd gebeden en gedankt aan tafel, maar verder besteedden ze op „t Reutink” aan de eeuwige dingen weinig aandacht. Boer Groenemeer voelde er niets voor, zijn vrouw beweerde dat ze er geen tijd voor had. Zo kwam het dat Jo en Nanda, hoewel hun ouders hen hadden laten dopen en hen ook naar de catechisatie stuurden, er met hun hart altijd buiten gebleven waren. En daarom wist Nanda ook niet wat ze zeggen moest, nu Gientje Bolters zo eenvoudig sprak over de hemel.

Ze was eigenlijk maar blij dat 't gesprek een ogenblik werd gestoord door de thuiskomst van Gientjes vader, een zwak uitzierende man, die langzaam en kuchend binnentrad. Hij kwam even naar Gientje kijken, voor hij zijn stoel bij 't raam opzocht. Nanda groette hem schuchter, dronk toen met smaak het tweede kopje thee, dat vrouw Bolters haar kwam brengen.

„Gien, maak je niet te druk, hoor kind!”

„Nee moeder, ik zal wel oppassen!”

Toen namen de ouderen de draad van 't onderbroken gesprek weer op. Ook de meisjes praatten nog wat, maar het vlotte niet erg. Gientje werd moe, dat zag Nanda wel.

Hendrik-Jan stond nu weldra op. 't Was al bij half zes, zó lang had hij nog nooit zijn tijd verpraat. Hij ging snel naar het ledikant.

„Nou beste kind, de ouwe man gaat er weer tussenuit. Je

houdt je maar kalm hoor, dan is het 't beste vol te houden!" Ze glimlachte wat vermoeid en knikte hem goedendag. Toen leunde ze met gesloten ogen tegen de kussens.

Moeder was er ook bij gekomen.

„Gientje moet liggen!" zei ze. „Nanda, 't is heel lief van je dat je zo om ons gedacht hebt, hoor. Maar nou moet je toch maar gaan, anders wordt het te druk!"

Nanda stond dadelijk op, ze wou niets liever. Ze wist niet hoe ze 't gesprek nog aan de gang moest houden, nu de zieke alle lust tot praten verloren had. Ze groette haar dus, nam de lege hengselmand van tafel en hing die weer aan haar arm. Toen ging ze weifelend naar Gientjes vader.

„Dag Bolters!"

De zieke man zat diep voorovergebogen in zijn stoel, maar richtte zich nu wat op.

„Je komt maar es gauw weerom, hoor meid!" zei hij hartelijk.

„Ja, dat doet ze wel!" zei Gientjes moeder. „En dan een beetje vroeger op de middag, als Gientje pas geslapen heeft. Dan is ze niet zo moe!"

Nanda knikte maar eens, ze verlangde er naar om op straat te komen. Vrouw Bolters liet haar uit, drukte haar nog eens op het hart, haar moeder te bedanken voor alles wat ze gestuurd had.

Hendrik-Jan was al druk bezig zijn paard weer voor de kar te spannen. Het dier had minstens evenveel genoten van het frisse gras, als zijn baas van de warme thee.

„Zo jongen, vooruit maar weer. Je hebt nou lang genoeg gerust!"

De zweep klapte door de lucht, en sjok-sjok-sjok, daar ging

Vos weer heen, met de rammelende lompenkar achter zich aan.

Nanda volgde op korte afstand. De mand liet ze slingeren aan haar arm. Van tijd tot tijd keek de oude man onder 't lopen eens naar haar om. Hij had altijd met haar te doen, als hij haar thuis over 't erf zag strompelen. 't Was niet zonder reden dat ze haar „manke Nanda” noemden. Hij hield anders niet van dat schelden. Zelf werd hij nooit geplaagd of uitgescholden, zelfs niet door de kinderen, die toch over 't algemeen weinig medelijden kenden. En Nanda — ja, ze was stug, niet makkelijk om mee om te gaan. Ook in dat opzicht leek ze op haar moeder. Maar evenals de boerin had ze toch een goed hart, en schelden verdiende ze allerminst.

Zo dacht ook vrouw Bolters, die, in haar voordeur staande, het tweetal nog even nakeek.

„Twee stumpers!” zei ze medelijdend, toen ze weer in de kamer kwam.

„Twee kruisdragers! net als wij!” klonk het tussen twee hoestbuien door uit de hoek bij 't raam. „En een kruis dragen is zo erg niet, als we maar weten wie 't ons oplegt!”

„Nou, en hoe was 't met Gientje? Was ze nogal goed?” vroeg vrouw Groenemeer, toen Nanda thuis kwam.

„'t Ging wel, moeder!”

„En Bolters zelf?”

„Heb ik niet naar gevraagd!” moest Nanda bekennen.

„Kind,” zei Moeder afkeurend, „hoe kun je nou zo onhartelijk wezen? Die man is toch ook half ziek!”

Nanda gaf geen antwoord. Ze schaamde zich wel een beetje. Moeder had gelijk, 't was niet hartelijk. Maar ze wist ook nooit

wat ze tegen die man zeggen moest, die daar altijd zo stil en ineengedoken in zijn stoel zat. Ze had maar het liefst dat hij niet thuis was als ze kwam, al wist ze eigenlijk zelf niet waarom. Ze zou niet graag willen dat ze 't bij haar thuis wisten. Jo zou haar smakelijk uitlachen, en Moeder zou zeggen: „Kind, doe niet zo gek, zieke mensen eten je toch niet op!”

Als ze nu wéér bij Bolters kwam, zou ze toch maar eens vragen hoe 't met hem was.

„Hendrik-Jan was er ook!” vertelde ze later, onder 't klaar-
maken van de avondboterham.

„Waar, bij Bolters?”

Nanda knikte.

„Ik zal morgen eens een pannetje soep koken voor zijn vrouw, als ik tijd heb. Dat kun jij haar dan wel brengen, hè?”

„Ja moeder!”

„Wat zei vrouw Bolters van de mand?”

„O, ze kon het allemaal best gebruiken en ik moest u vriendelijk bedanken, zei ze!”

Op dat ogenblik werd vrouw Groenemeer door Jo uit de keuken geroepen en Nanda bleef alleen. Onder het werk kwamen Gientjes woorden haar telkens weer in gedachte.

„Als ik niet beter word, dan ga ik naar de hemel, en daar komen Vader en Moeder ook!”

Hoe wist Gientje dat zo zeker, en hoe zou het daarboven zijn? Zou zij daar ook komen later? Maar dat kon ze haast niet geloven: Gientje was veel beter, veel liever dan zij. Al die gedachten hielden haar bezig, totdat ze naar bed ging.

Nanda begrijpt de preek niet

Nanda zat in de kerk. Meestal ging ze 's Zondagsmorgens met Moeder; Vader en Jo kwamen er nooit. Maar vandaag was de boerin met zware hoofdpijn opgestaan, en daarom was Nanda deze morgen alléén naar de kerk gestuurd. Nu zat ze stil en dromerig op haar gewone plaatsje. Ze was eigenlijk niets op haar gemak, nu moeder niet naast haar zat. Het orgel speelde al, maar de dominee was nog in de consistoriekamer. Nanda keek de kerk eens rond. Daar zat Jet Thorrens, de mutsenwasvrouw uit de Steeg, die haast altijd sliep in de kerk. Haar hoofd zakte nu alweer opzij. Daar kwam Mina van Greet ook binnen, met haar twee dochtertjes aan de hand. Dat ze die kinderen toch altijd meebracht, Nanda begreep het niet. Ze zaten geen vijf minuten rustig in hun bank. En dicht bij de preekstoel zat Bolters, voorovergebogen als altijd.

Nanda moest ineens aan Gientje denken, die nu met haar moeder thuis was. 't Was alweer bijna vier weken geleden, dat ze Gientje op die warme middag had bezocht. Na die tijd was ze er niet meer geweest, omdat ze er de moed niet toe had. „Je moet er vandaag of morgen toch maar weer es heen!” had moeder gisteren nog gezegd. „Dat kind verveelt zich natuurlijk en 't wordt maar niks beter met haar. 't Is helemaal niet aardig, dat je haar zo aan d'r lot overlaat.”

Nanda had daar geen antwoord op gegeven, maar in stilte had ze moeten erkennen dat Moeder gelijk had. 't Werd hoog

tijd dat ze Gientje weer eens ging opzoeken. Als ze maar durfde!

Daar kwam de dominee op de preekstoel en de dienst begon. De preek handelde over Paulus, die de Here driemaal bad om verlost te worden van de „doorn in het vlees” maar die op zijn herhaald gebed ten antwoord kreeg: „Mijn genade is u genoeg, Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht!”

Nanda begreep maar weinig van wat dominee hierover zei, maar één ding begreep ze toch wel: dat God de gebeden lang niet altijd verhoort zooals de mensen het graag willen. Waarom je dan bidden moet, als je niet vooruit weet dat het gebeuren zal? Die vraag hield Nanda bezig. Zij had over die dingen nooit ernstig nagedacht, omdat ze er thuis niet over hoorde spreken. Maar nu, op deze Zondagmorgen, moest ze er opeens over denken: „Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht.”

Thuis hoefde ze er niet naar te vragen. Moeder zou zeggen: „Daar ben je nog te jong voor, om dat te weten. Dat heeft de tijd nog wel!”

En van Vader was in dat opzicht helemaal niets te verwachten.

„Amen!” hoorde ze dominee zeggen.

Ze keek verwonderd op, alsof ze geslapen had en nu pas wakker werd. Was de kerk al uit? Ze had na de tussenzang bijna niets meer gehoord. O nee, er moest nog gezongen worden. Psalm 27 vers 7, stond er op het bordje.

Ze zong het vers gedachteloos mee. Maar toen er gezongen werd: „Zo daalt Zijn kracht op u in zwakheid neer,” toen dacht ze toch even: „Dat past wel goed bij de preek!”

Daarna, terwijl het orgel nog speelde, schuifelden de mensen

Nanda had maar weinig begrepen van wat de dominee zei.

onder zacht gepraat naar de uitgang. Nanda strompelde mee, liet zich duwen en dringen, groette zo nu en dan iemand in 't voorbijgaan.

Buiten op het kerkplein, zag ze hoe vader Bolters door de dominee werd aangesproken en ze hoorde hoe dominee hem belangstellend vroeg naar zijn zieke meisje. Of het nog niet vooruitging? Och nee, het zou wel niet meer vooruitgaan ook. Zijn vrouw had 't op de man af aan dokter gevraagd, toen ze hem gisterenmorgen uitliet, en hij had toen eerlijk gezegd dat er niet veel hoop op herstel meer was.

„Niet moedeloos worden, Bolters!” vermaande de oude dominee, terwijl hij hem op de schouder klopte. „Vergeet niet wat ik gezegd heb vanmorgen. Het gaat niet altijd zoals wij willen, maar zoals Gód wil, en dát is het beste!”

Hartelijk groette hij de zieke man, ging daarop de pastorie binnen.

Bolters liep langzaam door, telkens even stilstaande, wanneer hem plotseling een hoestbui overviel. Nanda was, alweer in gedachten, verder gegaan, totdat ze, op de hoek tussen 't kerkplein en de dorpsstraat, hem inhaalde. Ze wilde hem al, net als de andere mensen die ze tegenkwam, met een korte groet voorbijlopen. Meteen bedacht ze zich echter. Nee, ze wou niet zo onhartelijk zijn, zoals enkele weken terug.

Ze groette dus wat verlegen en vroeg hoe 't met Gientje was. En toen ze gehoord had wat Gientjes vader zopas ook al aan de dominee had verteld, toen vroeg ze wat ze eigenlijk laatst al had moeten vragen.

„En hoe gaat het met u?”

„'t Schikt nogal kind. Als het met die hoest maar eens wat

voortuitgang. Maar dat is het ergste niet. . . . Dat is het ergste niet!" herhaalde hij zachter, als tot zich zelf.

En Nanda begreep dat hij zijn eigen lijden niet telde in vergelijking met dat van zijn kind.

„Je moet de een of andere dag maar weer eens aankomen?" zei hij na een korte stilte. „Gientje verveelt zich nogal eens, en zo erg spraakzaam zijn wij ook niet. Ze heeft wel graag bezoek!"

't Was niet als een verwijt bedoeld, dat merkte Nanda wel. De toon, waarop het gezegd werd, was zó rustig en hartelijk, dat ze zich nu nog veel meer schaamde. Zij had overvloed van tijd om uit te gaan, want ze hoefde thuis alleen maar het lichte werk te doen. En in plaats dat zij die tijd gebruikte om een arme zieke wat afleiding te bezorgen, liet ze haar maar aan zich zelf over en ging kalmpjes haar eigen gang. Foei, 't was meer dan erg!

„Zegt u maar dat ik Woensdag komen zal!" zei ze ineens resoluut. „Woensdagmiddag, als ik moeder eerst geholpen heb met afwassen!"

„Ik zal 't zeggen, hoor. Gientje zal er wel blij om zijn. Tot Woensdag zullen we dan maar zeggen!"

Toen stapte hij kuchend en in gebogen houding op huis aan. Ze stond hem nog even na te kijken, voordat ook zij de weg naar huis insloeg. En terwijl ze hem daar zo zag gaan, kwam er in haar hart, over de oude schuchterheid heen, een gevoel van medelijden en ook van schaamte, omdat ze hem de enkele malen, dat ze bij Gientje was geweest, ternauwernood had aangesproken. 't Was toch ook bespottelijk, dat ze tegenover zieke mensen altijd zo schuw was. Ze zou eens proberen of ze dat niet overwinnen kon. Gientjes vader was toch heus een

aardige man. Hij had 't haar niet eens kwalijk genomen, dat ze het bij dat ene bezoek had gelaten. Maar Woensdagmiddag zou ze zeker gaan, en dan een boek meenemen om Gientje wat voor te lezen. Dat zou ze wel prettig vinden.

En nu vlug naar huis, want Moeder zou wel met ongeduld op haar wachten, om bij het klaarmaken van het middagmaal te helpen. Als moeder hoofdpijn had, was ze kribbiger dan ooit.

Maar toen Nanda thuis kwam, was moeders hoofdpijn al aardig gezakt. En toen Nanda haar vertelde wat ze over Gientjes toestand gehoord had en wat ze Gientjes vader had beloofd, knikte de boerin goedkeurend.

„Ja,” zei ze, „dat moet je maar doen. Dat arme kind, zo jong nog en dan al zo erg ziek, dat de dokter de moed haast opgeeft. Zou ze het zelf weten?”

Ze waren maar samen in de keuken. Vader en Mijndert waren buiten, Jo op de deel. Nanda werd ineens vertrouwelijk.

„Ja moeder, ze weet het wel. Toen ik laatst bij haar was, zei ze het zelf, dat ze niet meer beter werd!”

„En hoe vond ze het dan? Was ze d'r niet wanhopig om?”

Nanda weifelde even. Zou ze moeder vertellen wat Gientje nog meer gezegd had?

„Ze gaat naar de hemel, zegt ze, en daar komen haar Vader en Moeder later ook — dat zei ze er nog bij!”

Gespannen wachtte Nanda, wat haar moeder daarop zeggen zou. Vrouw Groenemeer zei echter niets anders dan: „O ja, als ze er zó over denken....”

Toen ging ze aan haar werk en liet het onderwerp rusten.

Nanda keek eens naar moeders strakke gezicht, waarop je nooit lezen kon wat ze dacht.

„Heb je nog gevraagd hoe Bolters het zelf maakte?”

„Ja moeder!”

„En?”

„’t Schikte wel, zei hij, als de hoest maar wat minder werd!”

„Ja, ’t is erg, zoals die man altijd hoest. Maar dat is haast altijd zo met mensen die t.b.c. hebben!”

Verder spraken ze er niet over. Maar Nanda dacht nog, terwijl haar handen zich repten: „Zou Gientje blij wezen als ze naar de hemel gaat?”

En ook, in een stille verwondering, vroeg ze zich af: „Waarom vertelt moeder ons nooit van de hemel en van God?”

Ze ging weer denken over de preek van die morgen. „Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht!” Wat zouden die woorden toch betekenen? Bij Gientje thuis wisten ze het misschien wel. Zou ze er vrouw Bolters eens naar vragen, als ze er Woensdag kwam? Och nee, dat toch maar niet. Dat stond zo onnozel en zo eigen was ze ook niet met die mensen. Nee, ze zou er maar met niemand over praten.

Er over denken deed ze zoveel te meer. De hele verdere dag was ze zo stil, dat haar huisgenoten er niets van begrepen.

„Kind, wat ben je suf vandaag!” zei moeder, toen ze aan de avondboterham zaten. „Wat heb je toch, ben je niet goed?”

„Jawel moe!”

„Nou, het lijkt er anders weinig op. De helft van je brood staat er nog. Je moet maar vroeg naar bed vanavond hoor!”

„Ja moe!” antwoordde Nanda gedwee. Ze voelde achter moeders ongeduldige woorden haar bezorgdheid.

Toen ze die avond in bed lag, dacht ze nog over Gientje en haar ouders, over de hemel en over God. De dominee had gesproken over de verhooring van het gebed. Hier op „’t Reutink”

baden ze alleen aan tafel. Gientje had haar vroeger eens verteld, dat zij ook altijd bad voordat ze ging slapen. Dat had ze van haar moeder geleerd, zei ze. Nanda's moeder had haar nooit gezegd dat het goed was 's avonds te bidden. Als ze 't voor of na het eten wel eens vergaten, dan zei de boerin: „Ho ho, wat moet dat, wou je zó aanvallen? Eerst bidden asjeblijft, we zijn geen heidenen!”

Maar daar liet ze 't bij.

Zij vermoedde dan ook niet hoe eenzaam Nanda zich die dag had gevoeld, omdat ze over de vragen, waar ze zo graag antwoord op wilde hebben, met niemand spreken kon.

Wel trok het de volgende dag vrouw Groenemeers aandacht, dat haar jongste meisje opmerkelijk stil en verstrooid was. „Alle mensen kind, wat scheelt je toch?” vroeg ze op een morgen, op haar gewone bitse manier. „Je bent toch wel goed in orde? Anders moeten we de dokter maar eens laten komen!”

„De dokter?” Daar schrok Nanda van op. „Welnee, moe, waarvoor? Ik ben niet ziek!”

„Maar wat is er dan toch?” drong de vrouw bezorgd. „Je hebt in ieder geval toch wat, of denk je soms dat je je moeder wat wijsmaken kunt?”

Nanda zweeg, haalde de schouders op en ging verdrietig de keuken uit. Ze wou haar moeder zo graag vertellen, wat haar de laatste dagen bezighield, maar ze wist niet hoe ze erover beginnen moest. 't Was niet makkelijk om over die dingen met moeder te praten. Ze zweeg dus maar, en de boerin peinsde er tevergeefs over, wat Nanda toch zo vreemd afwezig maakte.

Zo kwam de Woensdagmiddag. Opnieuw pakte moeder ver-

schillende zaken, die vrouw Bolters wel te pas zouden komen, in de hengselmand en Nanda stapte er welgemoed mee naar Bolters' woning.

Gientje lag alleen. Bolters zelf was niet thuis, zijn vrouw stond op het plaatsje achter 't huis te wassen. Het zieke meisje was blij dat ze gezelschap kreeg. Moeder liet af en toe wel even haar werk in de steek, om te zien of ze ook iets nodig had, maar geregeld bij haar zitten kon ze niet.

Nanda vond dat ze 't nogal trof vandaag. Ze praatten eerst wat samen, maar dat scheen Gientje erg te vermoeien, zodat Nanda al spoedig aanbood haar wat voor te lezen uit het boek, dat ze had meegebracht. Gientje stemde gretig toe. Ze hield van boeken, maar zelf lezen ging zo moeilijk op bed. Als Nanda haar nu voorlas, kon zij rustig blijven liggen en dan hoefde ze ook niet te praten, want daar werd ze de laatste tijd dadelijk moe van.

Nanda, die onder 't praten door vlug en handig de mand had leeg gepakt, zette nu een stoel bij 't bed, sloeg het boek open op haar schoot, en 't duurde niet lang of ze waren er zo in verdiept, dat ze alles om zich heen vergaten.

Na een poosje werden ze gestoord door 't binnenkomen van Gientjes moeder, die van verrassing de handen ineen sloeg toen ze de volle tafel zag.

„Wel heb ik van m'n leven!” riep ze. „Daar had ik nou helemaal niet meer aan gedacht, Nanda dat jij vandaag zou komen. Ja, m'n man had 't wel gezegd, maar och, hoe gaat het als je aan de was bent.... En Gientje was het zelf ook vergeten, hè kind? Moeder zal wel gauw voortmaken hoor, dan krijgen jullie zo dadelijk wat te drinken.”

Haastig slofte ze weer heen, en Nanda kon verder lezen.

Een half uurtje later, toen de was aan de kant was, kwam moeder Bolters ook in de kamer. Ze dribbelde op haar pantoffels bedrijvig heen en weer, maar ze stoorde de meisjes niet. Ze was blij dat Nanda zo lief voor Gientje was, en haar zo prettig bezighield. Ze wilde die kostbare ogenblikjes niet bekorten, door te praten of af te leiden. Haar meisje zou er misschien niet zoveel meer hebben in dit leven, dacht ze met een zucht. En de hand die de kopjes klaar zette, trilde even bij die gedachte.

Maar stil, ze mocht niet klagen. Ze mocht haar lieveling de blijdschap niet misgunnen, die haar straks wachtte en waar al het geluk op aarde niets bij was. 't Zou immers geen scheiding zijn voor altijd. Had Gientje zelf de vorige avond niet gezegd dat Vader en Moeder niet bedroefd moesten zijn, als het zeker was dat ze niet beter kon worden, want dat ze haar toch in de hemel terug zouden zien? Nee, klagen wilde moeder Bolters niet. Ze hief het gebogen hoofd weer op, en in haar hart was, naast 't verdriet om het lot van haar kind, de stille dankbaarheid, omdat zij wisten dat er toch een weerzien zou zijn.

De thee was nu ingeschonken, en Nanda moest het voorlezen een ogenblik staken om haar kopje leeg te drinken. Vrouw Bolters bracht Gientje haar thee op bed en kwam, nadat ze de kopjes weer op tafel had gezet, met haar breiwerk ook bij het ledikant zitten. Ze hield zich, toen Nanda weer verder las, druk bezig met het tellen van de steken op haar naald. Nanda moest niet merken dat er behalve Gientje nóg iemand was die naar haar luisterde. Dan zou ze misschien verlegen worden. Nog een poos later kwam Gientjes vader thuis. Moeder hief

bij 't opengaan van de kamerdeur waarschuwend haar hand op, om hem te beduiden dat hij niets zeggen moest. En aan die wenk gevolg gevend, schoof hij zwijgend op zijn plaats bij 't raam. Nanda en Gientje merkten zijn aanwezigheid pas op, toen het voor Nanda tijd werd om op te stappen. Haastig nam ze haar mand van tafel, zei Gientje en haar vader goedendag en liet zich door vrouw Bolters naar de voordeur brengen.

„Je moet maar zo vaak bij ons komen als je kunt, hoor!” zei Gientjes moeder. „Ons meisje heeft het zo graag, en zolang we haar nog hebben, moeten we voor haar doen wat we kunnen!”

„Zolang we haar nog hebben!”

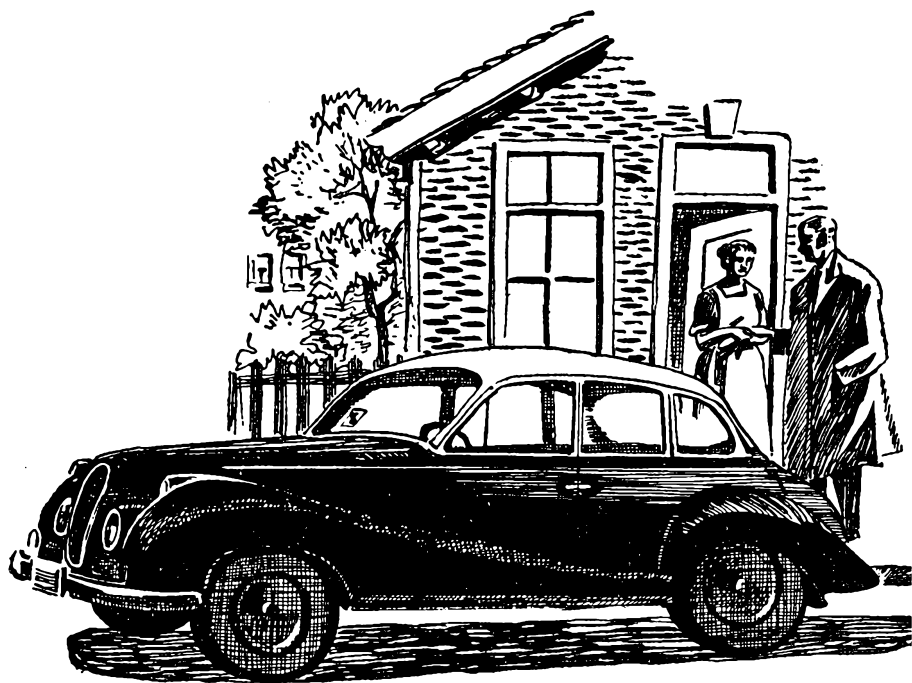
Over die woorden liep Nanda onophoudelijk na te denken, terwijl ze langs de kortste weg „'t Reutink” weer opzocht.

Het wordt niet beter met Gientje

Nanda deed de volgende dagen wat Gientjes moeder haar gevraagd had. Ze bezocht het zieke meisje voortaan haast dagelijks, om haar wat voor te lezen en haar zo de tijd te korten. De boer en de boerin vonden het best en Gientjes ouders waren dankbaar, dat de beide meisjes zo goed met elkaar overweg konden.

Nanda begon hoe langer hoe meer na te denken. Ze had uit de woorden van vrouw Bolters „zolang we haar nog hebben” wel begrepen dat Gientje niet meer beter zou worden, maar spoedig „naar de hemel zou gaan,” zoals Gientje zelf eens tot haar gezegd had. En nu ze dat wist, verlangde ze meer dan ooit, dat er toch eens iemand mocht zijn die haar van die dingen wat meer vertelde. Op catechisatie luisterde ze aandachtiger dan vroeger naar dominee's uitlegging van de bijbel, maar ze begreep er weinig van.

't Was negen uur in de morgen en in de kleine woning achter de kerk was het stil als altijd. Vader Bolters was in 't schuurtje opzij van het huis met wat licht werk bezig; zijn vrouw liep zachtjes af en aan door haar kleine kamer. Gientje sliep nog. Ze had een slechte nacht gehad en haalde nu de verzuimde rust in. Moeder deed dan ook zo voorzichtig mogelijk haar werk. Gientje moest nog maar een poosje doorslapen, dat zou haar misschien goed doen.

„Ik kan niets meer doen,” zei de dokter.

Maar jawel, daar kraakte het ledikant al.

„Moe!” riep Gientje.

Vrouw Bolters kwam dadelijk bij haar.

„Wat is er kind, ben je al lang wakker?”

„O moe, ik ben zo naar!”

Moeder schrok. Ze had zó gehoopt dat de slaap wat verzachting zou brengen. Ja, vannacht had Gientje 't ook erg te kwaad gehad. De telkens terugkerende benauwdheden hadden haar de slaap geroofd en ook de ouders hadden van zorg om hun kind bijna geen oog togedaan.

En nu was het wéér niet in orde met Gientje. Moeder legde haar eens andersom in bed, liet haar eens drinken. Het hielp niet. Gientje begon zwaar en benauwd te hoesten, zodat ze haast niet tot bedaren kon komen. En toen een poosje later de dokter zijn dagelijks bezoek kwam brengen, lag ze hijgend en uitgeput van vermoeidheid in de kussens. Grote zweetdruppels parelden op haar voorhoofd.

„Dat gaat niet goed!” zei de dokter ernstig, toen vrouw Bolters hem na het onderzoek uitliet. „En ik kan hier niets meer doen.”

„Het kan nog wel een paar weken duren, maar jullie moeten je toch op 't ergste voorbereiden. Ja vrouw Bolters” — hij legde medelijdend de hand op haar arm — „ja vrouw Bolters, 't is wel hard, dat ik dat zeggen moet. Maar ik kan niet anders, — 't is de waarheid!”

• In de ogen van Gientjes moeder kwam een vochtige glans. „Wij wisten het al zo lang, m'n man en ik!” zei ze zacht. „Al kwam u er in 't begin niet voor uit, we zagen het toch wel. Maar och, dokter, wij kunnen 't wel dragen. We weten toch Wie het zo bestuurt, en waar ons kind naar toe gaat!”

Toch moest ze zich bij de laatste woorden haastig omkeren. Met een korte groet trok ze de voordeur achter zich dicht, liep snel het portaalte en de woonkamer door naar de keuken. Gientje mocht haar niet zien schreien.

„Morgenmiddag kom ik terug!”

Dat had ze dokter nog horen zeggen, eer ze naar binnen ging.

„Moe,” vroeg Gientje, toen moeder haar die middag hielp bij het eten van haar pap, „Moe, wilt u een boodschap naar „t Reutink” sturen, dat Nanda vanmiddag maar niet moet komen?”

„Waarom niet, kindje?”

„Ik wou liever niet voorgelezen worden vandaag, moeder. Ik ben zo moe!”

„Goed hoor. Vader zal er wel even naar toe gaan!” beloofde moeder, die begreep dat Gientje haar vriendin de wandeling naar het dorp besparen wilde, omdat ze zo moeilijk liep.

„Heb je al genoeg, kind? Of wil je nog een paar hapjes? 't Bord is nog half vol!”

„Nee moeder! liever niet!” was het antwoord.

En terwijl moeder Bolters haar meisje weer zorgzaam toedekte, ging vader naar „t Reutink” om Gientjes verzoek over te brengen.

Jo nam de boodschap aan en vertelde het aan Moeder en Nanda, die in de keuken bezig waren.

„Was 't erger met Gientje?” vroeg Nanda verschrikt.

Jo haalde haar schouders op.

„k Weet niet!” zei ze, op een toon waaraan duidelijk te horen was dat 't haar weinig schelen kon.

De boerin zag haar oudste verwijtend aan.

„Is Bolters al weg?” vroeg ze kort.

Maar tegelijk een blik door 't keukenraam werpend, zag ze de man bij 't inrijhek staan; zijn borst zwoegde onder een benauwde hoestbui.

Ze zette de ketel neer, die ze aan 't schuren was en liep de keuken uit. Toen ze bij 't hek kwam, was de hoest net bedaard en Gientjes vader maakte aanstalten om te vertrekken. Ze kwam snel naar hem toe.

„Man, man,” zei ze meewarig, „is dàt hoesten!”

Bolters wachtte even, tot hij wat op adem was en de benauwdheid hem niet langer het spreken onmogelijk maakte. Toen zei hij berustend: „Ja vrouw, 't is wel wat te zeggen, maar dat is toch het ergste niet!”

„Het ergste niet?”

Met een blik, waarin zowel verbazing als medelijden te lezen waren, keek vrouw Groenemeer de zieke man een ogenblik aan. Toen begreep ze hem plotseling.

„Je dochter is er nog erger aan toe, bedoel je zeker. Hoe gaat het met haar?”

„Slecht vrouw! We zullen haar wel gauw moeten missen!”
De boerin schrok van dit antwoord.

„Och, och!” beklagde ze. „Is 't zó erg? En weet ze dat zelf?”

„Wij hebben 't haar niet gezegd, maar ze schijnt het toch wel begrepen te hebben. Och, voor haarzelf is 't zo erg niet, ze was hier tóch haast altijd ziek!”

En toen Nanda's moeder hem verwonderd aankeek, liet hij erop volgen: „Ze krijgt het veel beter dan wij 't haar hier kunnen geven, en dan zal ze ook niet ziek meer wezen. De vrouw weet wel wat ik bedoel!”

Ja, de vrouw wist heel goed wat hij bedoelde, maar ze praatte

liever niet over die dingen. Ze was dan ook maar blij dat juist op dit ogenblik de wagen van Hendrik-Jan voor het hek stilstond.

„Gemiddag saam!” groette de oude, zijn zweep in de kar leggend. „Heeft de vrouw nog wat op te ruimen?”

„’k Zal eens zien!” was ’t antwoord. „Kom d’r maar even in!” Bolters nam nu meteen afscheid; hij moest naar zijn zieke meisje toe.

De boerin keek hem nog even na, toen hij kuchend en met het hoofd tussen de schouders gedoken, zich verwijderde in de richting van het dorp.

„’t Is een stumper!” zei ze tegen Hendrik-Jan, terwijl ze voor hem uit naar binnen stapte.

„Maar een vrome man!” voegde de oude koopman eraan toe.

„Ja, zeg dat wel!” bevestigde de boerin.

„Moeder, hoe was het nou met Gientje?” drong Nanda angstig en nieuwsgierig tegelijk, want aan moeders gezicht zag ze wel dat ’t geen goede tijding zou zijn.

„’t Gaat niet goed, kind!” was het korte antwoord.

Nanda vroeg niet verder: ze had ’t begrepen.

Maar toen ze ’s avonds na het eten een ogenblik met moeder alleen was, vroeg ze toch nog: „Zou ik er nou morgenmiddag naar toe gaan?”

„Waar naar toe?”

„Naar Gientje!”

„Je kunt het altijd proberen, als ze tenminste niet wéér een boodschap sturen dat je niet komen moet!” meende de boerin. En in stilte nam ze ’t besluit, de volgende keer met Nanda mee te gaan. Een klein poosje kon ze op de hoeve wel gemist worden. Ze wilde zelf eens zien hoe Gientje het maakte.

De volgende middag sloegen moeder en dochter samen de weg naar 't dorp in. Toen ze Bolters' woning naderden, zagen ze al van ver dat de doktersauto voor de deur stond. Ze dachten beiden hetzelfde: „Zou 't nou alweer erger wezen?”

Daar ging de voordeur open, vrouw Bolters liet de dokter uit. „Nu, tot morgen!” hoorden ze hem zeggen. „'k Kom morgen eerst hierheen, voordat ik naar mijn andere patiënten ga!” Langzaam, in gedachten verdiept, kwam hij naar zijn auto. Toen Nanda en haar moeder hem goedenmiddag zeiden, groette hij verstrooid terug.

„Naar Zoethof in de dorpsstraat!” zei hij hardop tegen zich zelf, terwijl hij instapte.

En toen de auto wegsnorde over de hobbelige keien, opende de boerin van „'t Reutink” op haar beurt de voordeur en stapte, door Nanda gevolgd, op de kamerdeur toe.

Vóór ze erbij waren, ging die al open.

„O, ben jij daar Nanda?” klonk de stem van moeder Bolters hun tegen. „En — nee maar, wat zie ik nou? Is de vrouw er zelf ook bij? Kom d'r in, mens, kom d'r in!”

Ze kwamen er in. Moeder Groenemeer met vaste bedaarde tred, Nanda wat aarzelend en bedremmeld achter haar aan. Gientje lag bleek en moe in haar ledikant. In de houten armstoel, die nu naast het bed stond, zat haar vader. Hij tuurde zwijgend voor zich uit, zijn ogen stonden mat en droevig. De groet van zijn bezoeksters beantwoordde hij rustig en vriendelijk maar voor de rest liet hij het woord aan de vrouwen over. Ze namen plaats aan de tafel, de boerin en haar dochtertje. Nanda zag wel dat Gientje te moe was om te praten, en ze had ook geen boek meegebracht. Ze begon zich al gauw te vervelen in de stille kamer, waar de schelle vrouwenstemmen

zich dempten om de zieke en waar zelfs het langzame, rustige getik van de staande klok haar als lawaai in de oren klonk. Vrouw Bolters schonk thee, kwam toen met wat naaiwerk bij hen zitten. Terwijl de moeders zacht met elkaar praatten, zat Nanda erover te denken of Gientje 't nu heus niet akelig zou vinden om te sterven, om bij haar ouders vandaan te moeten. Zijzelf zou 't vreselijk vinden, als ze van vader en moeder weg moest. Ja, maar zij wist ook zo weinig van de hemel en van God.

Gientje zou nu heel gauw naar huis gaan, vertelde vrouw Bolters aan moeder. Dat begreep Nanda niet goed: thuis, dat was toch waar je vader en moeder waren. En Gientje was bij haar vader en moeder. Hoe konden ze dan zeggen dat ze naar huis zou gaan? Wat betekende dat: „naar huis”? Zou ze 't moe eens vragen, als ze straks weer naar „'t Reutink” gingen?

Vrouw Groenemeer bleef niet lang, ze merkte dat Gientje hinder kreeg van 't gepraat om haar heen. Dus stond ze al spoedig weer op.

„Gaat de vrouw alweer opstappen?” vroeg moeder Bolters. „Ja, 't zal Gientje anders te druk worden. Kom Nanda, we gaan naar huis, kind!”

Nanda ging maar al te graag, ze vond het hier allesbehalve prettig vanmiddag.

De boerin had reeds goedendag gezegd. Nanda stond ook op, nam haastig afscheid en volgde haar moeder, die al met vrouw Bolters in 't portaaltje stond.

„Nanda moet het zelf weten,” zei Gientjes moeder, „'t is niet omdat ze niet welkom is. Maar misschien is 't beter dat ze de eerste dagen niet bij ons komt. Ze heeft er zo weinig aan.

Gientje was vandaag en gisteren ook de hele dag moe!”

Nanda vond 't goed. Ze ademde vrijer toen ze weer goed en wel buiten stonden.

Ze spraken niet onderweg, allebei liepen ze in gedachten. Dicht bij de hoeve echter verbrak Nanda opeens de stilte.

„Moeder!”

„Ja?”

„Vrouw Bolters zei toch dat Gientje naar huis zou gaan? Wat is dat, moeder?”

De boerin gaf niet dadelijk antwoord. Ze voelde bij de vraag van Nanda iets als schuldbesef, omdat zij niet, evenals Bolters en zijn vrouw, haar kinderen veel van God had verteld.

„Naar huis. . . .” zei ze eindelijk, zacht en weifelend als tot zich zelf. „Naar huis. . . . Dat betekent: naar de hemel!”

„O!” kwam Nanda, ineens begrijpend. „Heeft ze 't daar beter dan bij haar moeder?”

„Ja, veel beter!”

„Is ze daar dan nooit meer ziek?”

Vrouw Groenemeer schudde ontkennend haar hoofd.

Nanda strompelde een poosje zwijgend voort aan haar moeders arm. Toen begon ze weer: „Moe, komen wij later ook in de hemel?”

„Dat weet ik niet — misschien wel!”

„Weet u 't dan niet zeker?”

Daar volgde geen antwoord op, en Nanda veronderstelde dat moeder haar niet verstaan had.

„Moe!”

„Wat is er toch?”

„Weet u het niet zeker?”

„Wät?”

„Of wij later ook in de hemel komen!”

„Och kind, hoe zal moeder dat nou weten? Je moet niet zulke malle vragen doen!”

Nanda zag niet in waarom dat nu een malle vraag was, maar ze zei niets meer.

Onvoldaan kwamen ze beiden thuis. De moeder was boos op zich zelf, omdat ze haar kind met een ontwijkend, een onvriendelijk antwoord had afgescheept. En Nanda? Ze ging stil en afgetrokken door het huis.

De boodschap van Gientje

't Ging hard achteruit met Gientje. Ze werd àl minder spraakzaam, toonde àl minder belangstelling in wat er om haar heen gebeurde. Gewoonlijk lag ze maar stil en moe voor zich uit te staren.

Wanneer iemand op half angstige, half meewarige toon vroeg hoe 't haar ging, gaf ze altijd hetzelfde antwoord.

„Ik zal wel gauw naar de hemel gaan.”

Als haar dan de vraag werd gedaan of ze niet liever nog een poosje bij Vader en Moeder zou zijn gebleven, zei ze met een liefdevolle blik op haar ouders: (en dat antwoord deed menige buurvrouw de tranen in de ogen schieten) „Vader en moeder komen later ook in de hemel!”

Bolters en zijn vrouw zagen intussen met stil verdriet hoe hun kind bij de dag vermagerde, hoe haar gezichtje al bleker en haar handen steeds smaller werden.

Op een morgen, toen moeder haar in een deken gewikkeld in vaders stoel had gezet om het bed even op te schudden, vroeg Gientje: „Moe, weet u wat ik gedroomd heb vannacht?”

„Nee kindje, dat weet ik niet. Wat was het dan?”

„Ik droomde dat er engelen waren, net als op de plaat van de herders in de Kerstnacht. U weet wel, die plaat die we vroeger op de Zondagsschool hadden!”

„O Moeder, ze zongen zo mooi!”

„Ja lieverd, en droomde je dáárvan?”

„Nee, niet van de Kerstnacht. Er waren geen herders, alleen maar engelen, o zoveel engelen. Ik kon ze niet tellen, zóveel waren er. En ze waren ook niet buiten, ze waren hier in de kamer, vlak bij 't bed. En ze zongen. . . . O, moeder, ze zongen zo mooi!”

Moeder Bolters voelde haar ogen vochtig worden.

„Word je niet moe van 't praten?” vroeg ze.

„Niet zo erg als anders, moeder. . . . ik heb nog méér gedroomd!”

„Ik was in de kerk en Nanda was er ook, en ik hoorde de mensen zingen: „zo daalt Zijn kracht. . . .” Toen werd ik wakker, doordat vader zo hoestte.”

Op dat ogenblik werd Gientje zelf door een benauwde hoestbui overvallen, die haar na afloop uitgeput achterover in moeders arm deed leunen.

„We zullen je maar weer lekkertjes in bed stoppen, hè kind?”

„Ja moe. . . . Wilt u dan terwijl wat voor me zingen?”

En terwijl de moeder haar kind weer in bed hielp, zong ze hoog en zuiver, met slechts af en toe een lichte trilling in haar stem, die de moeilijk ingehouden tranen verried:

*„Zo ik niet had geloofd dat in dit leven
mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou:
Mijn God, waar was mijn hoop, mijn moed gebleven?
Ik was vergaan in al mijn smart en rouw.
Wacht op de Heer, godvruchte schaar, houd moed!
Hij is getrouw, de bron van alle goed.
Zo daalt Zijn kracht op u in zwakheid neer:
Wacht dan, ja wacht, verlaat u op de Heer!”*

Deze dag werd de laatste van Gientjes leven. Vader en moeder hadden er eerst nog geen erg in, maar ze geloofden later stellig dat Gientje het zelf wel geweten moest hebben. Want toen Hendrik-Jan 's middags aanliep en bij 't weggaan nog even naar haar kwam zien, stak ze hem zonder iets te zeggen de hand toe, wat ze bij vorige bezoeken nooit had gedaan. Hetzelfde deed ze ook bij hun naaste buurvrouw, toen die 's avonds een paar verse eitjes bracht. 't Was of ze er een voor gevoel van had, dat ze haar oude vrienden hier op aarde niet weer zou zien.

Toen het donker begon te worden en vrouw Bolters de lamp aanstak, keerde Gientje, die tot nu toe met het gezicht naar de muur had gelegen, zich moeilijk op de andere zij.

„Vader!”

„Ja, kind?”

„Waar staat het ook weer, dat van de goede Herder?”

„Ik zal 't wel even opzoeken!” zei Moeder.

Ze had de bijbel al van de plank naast de schoorsteen genomen, en toen ze na wat gebladerd te hebben Johannes 10 gevonden had, gaf ze het boek aan haar man, die het hoofdstuk las van de goede Herder.

„Vader,” zei Gientje, toen 't uit was, „wij zijn óók allemaal schapen van de goede Herder, is 't niet? U en moeder en ik, en Nanda ook!”

„Ja zeker!”

Toen het tijd van slapen was en moeder het licht wilde doven, vroeg de zieke: „Nog even wachten moe!”

Toen, met een lange peinzende blik, nam ze de hele kamer nog eens op. Ieder hoekje, ieder meubelstuk zelfs bekeek ze aandachtig, alsof ze van alles afscheid nam.

„Vader, waar staat dat ook weer, dat van de goede Herder?”

„Doet u nou de lamp maar uit!” zei ze eindelijk. „Ik wil slapen gaan!”

Ze liet zich goed in bed leggen met 't gezicht weer naar de muur, zei vader en moeder rustig goedenacht en viel kort daarop in een lichte slaap.

Haar ouders hadden zich wel even verwonderd, omdat Gientje vanavond zo anders was dan gewoonlijk, zo opgewekt en rustig. Maar ze dachten dat ze zich wat beter voelde.

Ongeveer middernacht schrok vrouw Bolters die in de alkoof,

vlakbij Gientje, sliep, wakker, doordat er uit de kamer op gedempte toon „moeder” geroepen werd. Ze stond op, voorzichtig om haar man niet te wekken, schoot haastig in haar pantoffels en spoedde zich naar haar zieke kind.

„Heb je geroepen, Gien?”

„Ik wou drinken, moeder, en ik wou ook graag dat u nog eens zong. Hetzelfde als vanmorgen, weet u wel?”

Zingen, dacht moeder verwonderd, midden in de nacht? Maar ze zei er niets van. Ze hielp Gientje overeind om haar te laten drinken en zong ondertussen heel zacht nog eens het zevende vers van psalm 27.

Toen ze zweeg, sloeg Gientje plotseling de armen om haar hals, trok haar hoofd naar zich toe en fluisterde haar in het oor: „Moe, als ik morgenochtend niet meer wakker word, wilt u Nanda dan goeiendag zeggen, en de vrouw ook? En vertelt u ze dan dat ik naar de hemel ben gegaan, en dat ik gebeden heb of zij daar ook mogen komen?”

Toen begreep moeder opeens, wat Gientje blijkbaar de hele dag al geweten had. Ze moest zich geweld aandoen om 't niet uit te snikken, terwijl ze haar weer terecht legde.

„Ik zal 't niet vergeten, hoor kind!” beloofde ze. „Maar nou ga je weer slapen, hè? Zal ik bij je blijven?”

„Nee, u bent zo moe, u moet ook gaan slapen. Nacht moeke!” Moeke — dat had ze vroeger, als heel klein meisje, óók altijd gezegd.

Moeder ging met een hart vol droefheid weer naar de alkoof, maar slapen deed ze niet meer. Een paar maal hoorde ze ñet ledikant in de kamer nog kraken, een paar maal klonk nog de bekende schorre hoest. Toen werd het stil. Gientje was

in slaap gevallen, zo meende haar moeder, maar het was een slaap, waaruit Gientje niet meer ontwaakte.

Toen de moeder de volgende morgen bij het bed kwam, om Gientje als gewoonlijk te wassen en medicijnen te geven, zag ze dat haar kind al gestorven was.

Ze lag daar zo rustig, met gevouwen handen en een glimlach om de mond, dat vader en moeder niets beters wisten te doen, dan samen neer te knielen en er God voor te danken, dat hun lieve meisje zó was heengegaan.

Besluit

Het was weer een broeiig warme zomernamiddag, zoals het ook was op die dag, toen Nanda voor 't eerst Gientje Bolters eens had opgezocht. Vrouw Groenemeer en haar dochters waren druk bezig in de keuken, toen ze plotseling de hofhond nijdig hoorden blaffen en aan zijn ketting rammelen.

„Wat is dat nou? Wat mankeert dat beest opeens?” zei de boerin en ze zette de aardappelenschaal neer, die ze net stond af te drogen.

Jo trok het gordijn voor 't keukenraam opzij en keek het erf over om te zien wie er aan kwam.

„'t Is vrouw Bolters, moeder!” zei ze, 't gordijn weer terecht schuivend.

„Vrouw Bolters?” vroeg moeder verbaasd. „Kan die dan bij Gientje vandaan?”

„Haar man past zeker op!” meende Jo.

„Ja, dat zal dan wel. Maar wat kan ze voor boodschap hebben? Nanda, hier, droog jij die schaal verder af. Ik zal even gaan kijken!”

Ze liep snel de keuken uit, de deel over en het erf op.

„Stil toch Prins! Koest, zeg ik! Vooruit, in je nest!” gebod ze de hond, die, toen hij de bevelende stem van de vrouw hoorde, met de staart tussen de poten grommend in zijn hok kroop.

„Mens, mens!” begon ze nu tegen moeder Bolters, die, zonder

zich aan het nijldige dier te storen, al met de hand aan de klink van de deeldeer stond. „Mens, mens, kom je er nog door met die warmte? Kom d'r in — of kun je Gientje niet lang alleen laten?”

De bezoekerster keerde haar beschreid gezicht naar de boerin, haar mondhoeken trilden.

„Onze Gientje heeft het niet meer nodig, dat we om háár thuis blijven!” zei ze droevig.

Daar schrok Nanda's moeder van.

„Watblief? Is 't dan al afgelopen?”

Vrouw Bolters knikte.

„'k Was hier gekomen om 't de vrouw te vertellen, en 'k heb ook nog een boodschap van Gientje voor de vrouw en voor Nanda!”

„Kom er dan toch even in!” noodde vrouw Groenemeer nog eens.

In de keuken, achterovergeleund in de rieten stoel van de boer, vertelde Gientjes moeder uitvoerig alle bijzonderheden van die laatste dag. Ze vertelde van de droom, waarover Gientje had gesproken. Ze vertelde hoe Gientje van haar vrienden afscheid genomen had, hoe ze 's avonds haar vader had gevraagd om van de goede Herder te lezen en hoe op haar verzoek de lamp iets langer dan gewoonlijk had moeten branden, opdat ze alles, waarmee ze vanaf haar vroegste kinderjaren vertrouwd was geweest, vaarwel kon zeggen. Ze vertelde ook dat Gientje haar eerst 's morgens, later midden in de nacht had gevraagd voor haar te zingen. Eindelijk sprak ze dan nog over Gientjes verlangen, om Nanda en haar moeder te laten weten dat ze naar de hemel was gegaan, en dat ze in

„Onze Gientje heeft het niet meer nodig dat we om haar thuis blijven.”

haar laatste ogenblikken voor hén gevraagd had, wat voor háár nu al heerlijke, blijde zekerheid was.

Nanda stond erbij te snikken als een heel klein meisje. De boerin haalde telkens even de punt van haar schort over haar betraande ogen. Zelfs Jo was onder de indruk, en toen moeder Groenemeer het die avond haar man vertelde, zei deze, meer aangedaan dan hij wou laten merken: „Zo'n kind toch....! Hoe is 't mogelijk!”

Maar niemand op „'t Reutink” heeft ooit geweten, hoe Gientjes moeder voortaan elke avond, eer ze ging slapen, voor hen allen bad.

Drie dagen later werd Gientje begraven. Een oom en tante uit Groningen, een paar buren en de boerin van „'t Reutink” met haar jongste meisje, gingen mee naar het kerkhof. Er werd gesproken door de dominee en door Gientjes oom, maar Nanda hoorde niet veel van wat er gezegd werd. Ze stond dicht tegen Moeder aan en keek telkens naar Gientjes vader, die, het lange staan niet gewoon, vermoeid op de arm van zijn vrouw leunde. Wat zag hij er ziekelijk uit. Je kon heel goed zien dat 't met hem ook lang niet in orde was.

Bij 't naar huis gaan moest een buurman hem aan de andere kant ondersteunen, zó moeilijk viel hem het lopen.

„'t Is eigenlijk haast niet te doen, als je zo moe bent!” hoorde Nanda hem in 't voorbijgaan zeggen.

De meeste buren gingen even mee naar Bolters' woning, om een kopje koffie te drinken. Eigenlijk hadden Gientjes ouders daar volstrekt geen zin in, maar 't was nu eenmaal de gewoonte in het dorp. Nanda en haar moeder waren ook gevraagd, maar de boerin had vriendelijk voor de uitnodiging bedankt.

„Nee vrouw Bolters, we moeten naar huis. Jo kan het werk alleen niet af!”

Op weg naar de boerderij vroeg Nanda: „Moeder, Gientje heeft immers gevraagd of wij óók in de hemel mogen komen. Denkt u dat het nou gebeuren zal?”

Moeder zei niet dadelijk iets terug, en Nanda vreesde al, dat ze weer een „malle vraag” had gedaan. Maar toen kwam zacht en bewogen het antwoord van de boerin: „Ik hoop het, m'n kind. . . . Bid er maar om!”

Laat in diezelfde avond, toen de boer en de boerin van „'t Reutink” en ook Jo en Mijndert al naar bed waren gegaan, stond Nanda nog voor het opgeschoven raam in de kamer te turen naar de heldere sterrenlucht. Daarboven, peinsde ze, nog hoger dan al die sterren, dáár is Gientje nou. Zou zij daar óók eens komen?

„Bid er maar om!” had moeder gezegd.

Nanda vouwde opeens haar handen en fluisterend bad ze: „Here Jezus, wilt U toch maken, dat wij later allemaal bij U in de hemel komen, net als Gientje. Amen!”